

การสอบสวนในคดีอาญาที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลย
Proper Investigation for Criminal Cases to Protect Rights
of Alleged Offenders or Accused Persons in a Justice Process

ปรีชาญู จามเจริญ¹ ฤเดช เกิดวิชัย¹ และสุดาวรรณ สมใจ¹
Preecharn Jarmcharoen¹, Luedech Girdwichai¹ and Sudawan Somjai¹
Received 2 ก.พ. 62 & Retrieved 30 ก.ค. 62

บทคัดย่อ

การแบ่งแยกอำนาจสอบสวนให้เป็นของพนักงานสอบสวนโดยลำพัง โดยไม่ให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมด้วยตั้งแต่เริ่มแรก อาจก่อให้เกิดการสอบสวนที่เป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ กระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหา การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการสอบสวน และการสั่งฟ้องคดีอาญา 2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการกำหนดมาตรการเพื่อให้การสอบสวนและการฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียว 3. เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเพื่อให้การสอบสวนและการฟ้องร้องคดีอาญาเป็นกระบวนการเดียวกัน เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา หรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พนักงานสอบสวน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการสอบสวนไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 10 คน และ พนักงานอัยการ ที่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับฟ้องร้องคดีอาญาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 10 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 20 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก และวิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1. กระบวนการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีอาญายังมีปัญหา เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่ถูกต้องของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ กล่าวคือ การสั่งคดีของพนักงานอัยการมีความคลาดเคลื่อนตามความเห็นที่ขอของพนักงานสอบสวน นำไปสู่ความผิดพลาดในการสั่งฟ้อง หรือดำเนินคดีอาญา 2. ปัญหาและอุปสรรค ประกอบด้วย ความยึดติดในอำนาจของบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กฎหมายแบ่งแยกอำนาจและความผิดชอบของหน่วยงานที่รับผิดชอบออกจากกัน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิเสธความรับผิดชอบภายใต้ขอบเขตงานของตน และ 3. แนวทางที่เหมาะสมเพื่อให้ การสอบสวนและการฟ้องร้องคดีอาญาเป็นกระบวนการเดียวกัน คือ การรวมกระบวนการทั้งสองเข้าด้วยกัน โดยกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานและรวบรวมพยานหลักฐานได้ด้วยตนเองในคดีที่จำเลยอาจได้รับโทษที่มีอัตราโทษสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ส่วนคดีอาญาที่มีอัตราโทษไม่เกินสิบปี และไม่มีปัญหาสลับซับซ้อน พนักงานอัยการจะแสวงหาพยานหลักฐานและรวบรวมพยานหลักฐานได้ด้วยตนเองหรือจะมอบหมายหน้าที่ให้แก่พนักงานสอบสวนก็ได้ ผลการวิจัยนี้ให้แนวทางและข้อเสนอแนะกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการป้องกันจากการใช้อำนาจสอบสวนโดยมิชอบ และช่วยให้การพิสูจน์ความจริงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรม

คำสำคัญ: การสอบสวนคดีอาญา แนวทางที่เหมาะสม และการฟ้องร้อง

¹ หลักสูตรการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Development Administration. SuanSunandha Rajabhat University.

Abstract

Separating an investigation authority and providing this to be a sole responsibility of inquiry officers without being intervened from prosecutors from the beginning of the process has allowed inquiry officers to potentially misuse their authority in conducting an investigation, which in turn, may affect the rights of the accused persons in the justice process. The objectives of this research were to: 1. study current state of an investigation and a criminal prosecution; 2. problems and obstacles of determining a measure to combine an investigation and a criminal prosecution to be one process; and 3. propose a proper approach for combining an investigation and a criminal prosecution into one process so that the rights of the alleged offenders or accused persons could be protected during the justice process. This research employed a qualitative research approach. Key informants consisted of 10 inquiry officers who had at least 3 years of experiences in conducting investigations, and 10 prosecutors who had at least 5 years of experiences in prosecuting cases, making a total of 20 respondents. They were selected by purposive sampling. Data were collected by conducting in-depth interviews and analyzed with content analysis.

Research findings revealed that: 1. an investigation process and a criminal prosecution process had a problem arising from the result of wrongful performance of inquiry officers and prosecutors where prosecutors proceeded with a criminal case which was inaccurately based on the misguided opinion of inquiry officers, leading to a mistake in making a prosecutor order or in conducting a criminal procedure; 2. Problems and obstacles in this investigation revolved around how personnel in related organizations wanted to cling to power: a law separating the authorities and the responsibilities of related organizations; and how related organizations refused to be responsible for tasks in their purview; and 3. a proper approach to combine an investigation and a criminal prosecution into a single process was to merge these two processes together and provide prosecutors with an authority to seek and obtain witnesses and evidence for cases that accused persons might receive more than ten years of punishment whereas cases that had ten years or less than ten years of punishment and did not involve complicated problems, prosecutors might do these tasks by themselves or assigned inquiry officers to do so. These research findings provide guidelines and suggestions for related organizations in providing protection for alleged offenders from those that may abuse their investigative power. Moreover, they also efficiently help in a process of obtaining proof of truth while protecting rights of alleged offenders in the justice process.

Keywords: Criminal Investigation, Proper Approach and Prosecution

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในฐานะที่มีการปกครองในแบบ นิติรัฐและยึดหลักนิติธรรม (Rule of Law) เป็นรัฐเสรี ประชาธิปไตย (Democratic Society) ดังนั้นสิ่งที่มีความ สำคัญที่สุดของการบริหารประเทศและการดำรงชีพของ แต่ละบุคคลในสังคม จึงต้องยึดถือกฎหมายเป็นสิ่ง สำคัญ เพราะกฎหมายจะมีคุณค่า และมีประโยชน์ต่อเมื่อเป็น สังคมประชาธิปไตยและเคารพหลักนิติธรรมเท่านั้น (ประ สิริ โขวิไลกุล, 2540) ด้วยเหตุนี้ การกระทำความผิดอาญา ตามกฎหมายทั่วไปถือเป็นการกระทำความผิดต่อความสงบ สุขของรัฐในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความ ผิดจึงตกเป็นภาระโดยตรงของรัฐ และสถาบันต่าง ๆ ที่รัฐ ก่อตั้งขึ้น โดยให้ศาลเป็นผู้พิจารณาพิพากษาความผิด มีเจ้า พนักงานของรัฐ เช่น ตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงาน อัยการ ทำหน้าที่จับกุม สืบสวน สอบสวน และฟ้องร้องต่อผู้ กระทำความผิดต่อศาล อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวเป็น เรื่องที่กระทบถึงสิทธิเสรีภาพของเอกชน รัฐจึงต้องกำหนด แนวทางและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อประกันสิทธิเสรีภาพไว้ ตามสมควร ทั้งนี้ก็เพื่อการปราบปรามผู้กระทำความผิด และคุ้มครองเสรีภาพของเอกชนผู้ถูกกล่าวหาฟ้องร้องไป พร้อมๆ กัน (คณิง ภาไชย, 2551)

แม้ว่าทุกขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม จำเป็น ต้องมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็น ผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ของรัฐในการปราบปราม อาชญากรรม แต่ขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุดอย่างการ สอบสวนนั้นกลับกระทบกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยตรง เช่น การเรียกตัว การตรวจค้น การจับกุม หรือการ สอบปากคำ เป็นต้น ซึ่งผลของการกระทบกระเทือนดัง กล่าวได้รับการถ่ายทอดผ่านผู้ที่มีประสบการณ์ตรง หรือ จากสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์กรตำรวจซึ่งเป็นเจ้า หน้าที่ของรัฐ ที่ถูกกล่าวหาว่าละเมิดสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการปฏิรูป ประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม จึงกำหนดให้มีการปฏิรูป ประเทศในด้านกระบวนการยุติธรรมให้เกิดผลโดยให้มีการ ปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบ และถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ อย่างเหมาะสม (รัฐธรรมนูญ มาตรา 258 ง. (2) และมีการ ควบรวมงานสืบสวนและสอบสวนเข้าด้วยกัน เรียกชื่อว่า

งานสืบสวนสอบสวน ขึ้นอยู่กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อป้องกันไม่ให้หัวหน้าสถานีตำรวจเข้าไปแทรกแซงการ ทำงานของฝ่ายสืบสวนสอบสวน อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม ยัง ไม่มีแนวคิดที่จะให้พนักงานอัยการมีอำนาจเข้าร่วมการ สืบสวนคดีอาญาตั้งแต่แรก ดังนั้นพนักงานอัยการจึงยังคงมี อำนาจเฉพาะการสั่งสอบสวนเพิ่มเติมเท่านั้น (ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143)

ผู้วิจัยจึงตระหนักว่า การบังคับใช้กฎหมายตาม หลักนิติธรรมนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงความ ยุติธรรมของทุกฝ่าย ไม่เว้นแม้แต่ผู้กระทำความ ผิด ด้วยเหตุนี้ การแบ่งแยกอำนาจสอบสวนให้เป็นของพนักงานสอบสวน โดยลำพัง โดยไม่ให้พนักงานอัยการ เข้าควบคุมการ สอบสวนตั้งแต่เริ่มแรก ก่อให้เกิดการสอบสวนที่เป็นการใช้ อำนาจโดยมิชอบ บังคับ ช่มชู้ ทรมาณ กระหน่ำต่อสิทธิใน กระบวนการยุติธรรมของจำเลยซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาวิจัยค้นหา แนวทางที่เหมาะสมให้การสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาไม่ แบ่งแยกออกจากกัน เพื่อคุ้มครองสิทธิในกระบวนการ ยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลย อันจะเป็นประโยชน์ใน ทางวิชาการหรือการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่ง กฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการ สอบสวน และการสั่งฟ้องคดีอาญา
2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการกำหนด มาตรการเพื่อให้การสอบสวนและการฟ้องร้องเป็นกระบวน การเดียว
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเพื่อให้การ สอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญาเป็นกระบวนการเดียวกัน เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา หรือจำเลยในกระบวนการ ยุติธรรม

ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระบบการดำเนินคดีอาญา

การดำเนินคดีมีความเป็นมาและวิวัฒนาการอย่าง

ยาวนาน โดยได้รับการพัฒนาจากระบบไต่สวน (inquisitorial system) และภายหลังได้มีการพัฒนาระบบการดำเนินคดีมาเป็นระบบกล่าวหา (accusatorial system) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระบบไต่สวน

ระบบนี้ได้วิวัฒนาการมาจากการชำระคดีความของอาณาจักรโรมันและศาสนาโรมันคาทอลิก โดยศาลศาสนาได้นำระบบนี้มาใช้ในการดำเนินคดีอาญาในประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของพระสันตะปาปาแห่งกรุงโรม กล่าวคือ อำนาจหน้าที่ในการสอดส่องดูแลสืบหาข้อเท็จจริง และนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษเป็นหน้าที่ของผู้มีอำนาจในสังคม เช่น ผู้ปกครอง หรือศาล โดยมีแนวคิดที่ว่า ผู้ที่ทำการฝ่าฝืนกฎหมายเป็นผู้กระทำผิดต่อรัฐ รัฐจึงมีหน้าที่โดยตรงในการดำเนินคดีนั้น ผู้ปกครองต้องไต่สวนหาความจริงไม่ว่าจะด้วยวิธีใด โดยที่ขั้นตอนต่าง ๆ นั้นไม่เคร่งครัดเหมือนกับระบบกล่าวหา แต่เป็นระบบที่ใช้วิธีการซักฟอกข้อเท็จจริง และเป็นระบบการดำเนินคดีที่ไม่แยก “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกัน อำนาจการดำเนินคดีทั้งหมดจึงตกอยู่ในมือของบุคคลหรือองค์กรเดียว ทำให้ผู้ถูกไต่สวนแทบจะไม่มีสิทธิอะไรเลย และทำให้มีฐานะเป็น “กรรมในคดี” (object หรือ procezz-object) ซึ่งต่อมาระบบดังกล่าวได้พัฒนาวิธีการดำเนินคดีโดยการทรมานร่างกายเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหารับสารภาพ ในยุโรปการดำเนินคดีตามระบบนี้ได้เลวร้ายจนถึงขีดสุดในยุคที่มีการล่าแม่มดเกิดขึ้น (คณิต ณ นคร, 2542; ณรงค์ ใจหาญ, 2547)

อย่างไรก็ตาม ก่อนการใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อนรัตนโกสินทร์ศก 115 ประเทศไทยใช้ระบบไต่สวนในการดำเนินคดีอาญา ก่อนจะมีวิธีพิจารณาคดีรัตนครบาลเกิดขึ้น (คณิต ณ นคร, 2549) ต่อมาเมื่อระบบการทรมานจำเลยหมดไป นักกฎหมายได้เริ่มค้นหาความจริงโดยใช้พยานหลักฐานเป็นเครื่องพิสูจน์ความผิดของจำเลยในคดี และมีการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ขณะเดียวกันก็เป็นลดทอนอำนาจของผู้พิพากษาในอีกทางหนึ่ง จึงทำให้ต่อมาได้มีการสร้างองค์กรที่มีหน้าที่สอบสวนและฟ้องร้องขึ้นมา คือ พนักงานอัยการ และให้ผู้พิพากษาทำหน้าที่แต่เพียงการพิจารณาคดีความเพียงอย่างเดียว โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงมีผู้เห็นว่า

ไม่ใช่ระบบไต่สวนเดิมอีกต่อไป หากแต่มีการพัฒนาเข้าหา ระบบกล่าวหา ซึ่งประเทศที่เป็นต้นแบบของระบบนี้อย่าง เด่นชัด ได้แก่ เยอรมัน และฝรั่งเศส ที่กำหนดให้ขั้นตอนในชั้นสอบสวนและฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้มีอำนาจสืบสวนและสอบสวน แต่ก็อยู่ภายใต้การตรวจสอบและดูแลของพนักงานอัยการ และต้องให้ความร่วมมือแก่พนักงานอัยการอย่างเต็มที่กำลัง

ระบบกล่าวหา

ระบบกล่าวหาเป็นระบบที่ได้รับการพัฒนาจากข้อบกพร่องของระบบไต่สวน โดยมีลักษณะสำคัญคือ การแบ่งแยกหน้าที่อย่างชัดเจน โดยศาลทำ “หน้าที่พิพากษาคดี” ขณะที่ “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” เป็นของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ โดยทั้งสององค์กรมีอิสระจากกัน และได้ยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหาและจำเลย) ขึ้นเป็น “ประธานในคดี” (Prozess-subjekt) ก็คือว่า กฎหมายไม่มองผู้ถูกกล่าวหาเป็นวัตถุแห่งการซักฟอกหรือกรรมในคดี แต่ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็น “คน” และเป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาคดีอาญา จึงให้สิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหา เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และห้ามการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่มีขอบ (คณิต ณ นคร, 2542; ณรงค์ ใจหาญ, 2547)

นอกจากนี้ ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับหลักประกันว่าจะถูกลงโทษต่อเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องคดี และศาลพิพากษาลงโทษจำเลย เงื่อนไขในการดำเนินคดีอาญาในระบบนี้คือ ศาลจะดำเนินคดีอาญาได้ต่อเมื่อพนักงานอัยการได้ทำการยื่นฟ้องเข้ามา โดยที่ศาลไม่สามารถตัดสินนอกเหนือจากคำฟ้อง จะขยายไปลงโทษผู้อื่นที่พนักงานอัยการไม่ได้ยื่นฟ้องก็ได้เช่นเดียวกัน (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์ วัฒนกุล, 2548) ทั้งนี้ โสภณ รัตนนาร (2549) มีความเห็นโดยสรุปว่า การพิจารณาคดีอาญาของระบบกฎหมายนี้แบ่งผู้เกี่ยวข้องกับคดีออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา และศาล ถือหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลยเป็นพิเศษ โดยจะต้องมีการพิจารณาคดีในศาลโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย และระบบนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของคุณความแต่ละฝ่ายจะต้องเสนอพยานหลักฐานของตน และศาลจะพิจารณาเฉพาะพยานหลักฐานที่คุณความเสนอต่อศาลเท่านั้น โดยทั่วไปศาลจะไม่เรียกพยานมาสืบเอง เว้นแต่เป็นกรณีที่มีความจำเป็น แต่มีการเรียกชื่อว่า

ศาลควรจะไปแทรกแซงโดยวิธีจัดการเกี่ยวกับการดำเนินคดี ทั้งก่อนการพิจารณาและระหว่างพิจารณาให้มากยิ่งขึ้น โดยลอร์ด เดนนิง (Lord Denning) อดีตอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์กล่าวในการตัดสินคดีหนึ่งว่า แม้ในอังกฤษ ผู้พิพากษามีใช่เป็นเพียงผู้รักษากฎหมายเท่านั้น แต่มีหน้าที่ค้นหาความจริงและอำนวยความสะดวกตามกฎหมายด้วย แนวโน้มในปัจจุบันเห็นกันว่าศาลมีอำนาจที่จะเข้าไปถามพยานฝ่ายใดก็ได้ และสามารถเรียกพยานของศาลเองมาสืบได้ด้วย หากการถามพยานของคุณความไม่ชัดเจน หรือยังไม่ได้ข้อเท็จจริงที่จำเป็นครบถ้วน เพียงแต่ศาลจะไม่ทำหน้าที่แทนอัยการเท่านั้น

จากที่ได้กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทั้งสองระบบต่างก็มีข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกัน โดยระบบกล่าวหา นั้นได้รับการพัฒนาเพื่อลบลจุดบกพร่องของระบบไต่สวนที่ให้อำนาจแก่ผู้พิพากษามากจนเกินไป ระบบกล่าวหาจึงเข้ามาแทนที่และลดทอนอำนาจของผู้พิพากษาลงด้วยการแบ่งหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องให้แก่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ขณะที่ศาลทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีเพียงอย่างเดียว รวมถึงเปลี่ยนแปลงฐานะของผู้ถูกดำเนินคดีจากกรรมมาเป็นประธานของคดี เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการเสนอข้อเท็จจริงและร่วมค้นหาความจริง ทำให้ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เช่น สิทธิที่จะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะพิพากษา เป็นต้น

ขอบเขตของการวิจัย

บทความวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษากรอบแนวคิดของระบบการดำเนินคดีอาญา หลักการดำเนินคดีอาญา สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาในต่างประเทศ การสอบสวนและฟ้องร้องของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมทั้งวิเคราะห์กฎหมายที่ก่อให้เกิดปัญหาการแบ่งแยกอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวน ออกจากอำนาจฟ้องร้องของพนักงานอัยการ โดยไม่รวมถึงอัยการทหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

โดยข้อมูลส่วนหนึ่งมาจากข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ บทวิพากษ์วิจารณ์ และรายงานการศึกษาวิจัย โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และกระบวนการต่าง ๆ เกี่ยวกับระบบการดำเนินคดีอาญา หลักการดำเนินคดีอาญา หลักการสืบสวนสอบสวน และการสั่งฟ้องคดีและการสอบสวนฟ้องร้องในต่างประเทศเพื่อให้ครอบคลุมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และข้อมูลอีกส่วนหนึ่งได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ประกอบด้วยพนักงานสอบสวน ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการฝึกอบรมด้านการสืบสวนสอบสวน มีความเชี่ยวชาญ เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของพนักงานสอบสวน รวมถึงมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการสอบสวนมาไม่ต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 10 คน และพนักงานอัยการ ที่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการดำเนินคดีอาญา หลักการดำเนินคดีอาญา และการสอบสวนฟ้องร้องเป็นอย่างดี และมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับฟ้องร้องคดีอาญาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 10 คน โดยแบบสัมภาษณ์มีการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา โดยผู้พิพากษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม จำนวน 5 คน และจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ ไปทดลองสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบว่ามีความเข้าใจข้อคำถาม และสามารถตอบคำถามตามที่ต้องการได้หรือไม่ และการตรวจสอบข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) คือ 1. ด้านข้อมูล 2. ด้านผู้วิจัย 3. ด้านทฤษฎี และ 4. ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้กล่าวข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อให้ 1. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งในรูปแบบของเอกสารหรือข้อเขียน และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ในการวิเคราะห์เนื้อหาสาระจะวิเคราะห์โดยการตีความหมายทางภาษาจากเอกสารหรือตัวบทกฎหมาย และการตีความจากความรู้สึกหรือเจตนาของผู้ให้ข้อมูล ประกอบกับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบท หรือสภาพแวดล้อมของสังคม หลังจากได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของมาตรการที่เหมาะสม

สม ให้การสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาไม่แบ่งแยกออกจากกัน เพื่อคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของจำเลย 2. ผู้วิจัยจึงได้มุ่งค้นหาแนวทางในการพัฒนามาตรการที่เหมาะสม ให้การสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาไม่แบ่งแยกออกจากกัน โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานอัยการ และพนักงานสอบสวน โดยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมซึ่งมุ่งสร้างความร่วมมือระหว่างพนักงานอัยการ และพนักงานสอบสวนตลอดกระบวนการสอบสวนคดีอาญา และแนวทางการแก้ไขปัญหาคดีอาญา และผลกระทบทลอดจนวิเคราะห์อุปสรรคที่ได้จากการศึกษา จากนั้นจึงจัดทำแนวทางในการพัฒนาของมาตรการที่เหมาะสม ให้การสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาไม่แบ่งแยกออกจากกัน เพื่อพัฒนาให้กระบวนการสอบสวนคดีอาญา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของจำเลยได้อย่างแท้จริง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ ข้อมูล เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสามารถนำเสนอแยกออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1. สถานการณ์ปัจจุบันของการสอบสวน และการฟ้องคดีอาญา 2. รูปแบบที่เป็นไปได้ ปัญหาและอุปสรรคในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมให้การสอบสวนและการฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวไม่แยกออกจากกันเพื่อคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลย และ 3. แนวทางที่เหมาะสมให้การสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญาไม่แบ่งแยกออกจากกัน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลย มีรายละเอียดการวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. สถานการณ์ปัจจุบันของการสอบสวน และการฟ้องคดีอาญา

สถานการณ์ในปัจจุบันของการสอบสวน และการฟ้องคดีอาญา พบว่า กระบวนการสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญานั้นยังมีช่องว่างระหว่างการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ จึงอาจเป็นเหตุให้คำวินิจฉัยของพนักงานอัยการในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหานั้นมี

ความขัดแย้งกับคำสั่งฟ้องของพนักงานสอบสวน นำไปสู่ความผิดพลาดในการสั่งฟ้อง หรือดำเนินคดีอาญา และอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของโจทก์ หรือผู้ต้องหาในอนาคตอันเนื่องจากคดีความดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจึงควรทำหน้าที่ร่วมกันตั้งแต่ขั้นต้นเพื่อให้กระบวนการสั่งฟ้องมีความรัดกุมมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการคุ้มครองสิทธิและให้ความเป็นธรรมกับผู้ต้องหาและโจทก์ รวมถึงลดความผิดพลาดจากการยกฟ้องของศาลได้ในอีกทางหนึ่งด้วย

2. ปัญหาและอุปสรรคในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมให้การสอบสวนและการฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวไม่แยกออกจากกันเพื่อคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลย

ปัญหาและอุปสรรคในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมไว้อย่างน่าสนใจว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของมาตรการที่เหมาะสมให้การสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญาไม่แบ่งแยกออกจากกันนั้น ประกอบด้วย ความยึดติดในอำนาจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กฎหมายแบ่งแยกหน่วยงานที่รับผิดชอบออกจากกัน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิเสธความรับผิดชอบภายใต้ขอบเขตงานของตน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจะพบว่า กระบวนการสอบสวนนั้นขึ้นอยู่กับการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้สกัดประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อให้การสอบสวนและการฟ้องคดีเป็นกระบวนการเดียวกัน ไม่แยกออกจากกันเพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหานั้น โดยแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญได้ 3 ประเด็น ได้แก่

2.1 ปัญหาการสอบสวนที่ขาดภาวะวิสัยของพนักงานสอบสวน

ปัญหาการสอบสวนที่ขาดภาวะวิสัยของพนักงานสอบสวนเกิดจากหลายปัจจัย ทั้งในด้านทัศนคติของพนักงานสอบสวนที่มุ่งเน้นการปราบปรามผู้กระทำผิดมากกว่าที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ความรู้ความสามารถของพนักงานสอบสวนไม่เพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการสอบสวนที่จำกัด และปริมาณคดีมีจำนวนมาก รวมถึงปัญหาการแทรกแซงของผู้บังคับบัญชาและผู้มีอำนาจอาจส่งผลต่อการอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชน ซึ่งมาตรการที่เหมาะสมให้การสอบสวนและการ

ฟ้องร้องคดีอาญาเป็นกระบวนการเดียวกัน ไม่แบ่งแยกออกจากกันจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาสมดุลของการดำเนินคดีให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ปัญหาของพนักงานอัยการที่ไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างแท้จริง

นอกจากปัญหาการขาดภาวะวิสัยของพนักงานสอบสวนแล้ว ยังพบว่า ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาของพนักงานอัยการที่ไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างแท้จริง โดยผลการศึกษาพบว่า พนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนมีความเห็นต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวที่แตกต่างกัน โดยพนักงานสอบสวนนั้นมีความเห็นว่า พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่หละหลวมในหลายกรณี เช่น อ่านสำนวนไม่ครบถ้วน ทำให้ต้องเรียกสอบสวนเพิ่มเติมในประเด็นที่ทำการสอบพยานแล้ว หรือการแทรกแซงการทำงานที่ของพนักงานสอบสวน เนื่องจากห้วงเวลาทำงานที่เหลื่อมกัน ขณะที่ พนักงานอัยการมักกล่าวถึงวาระซ่อนเร้น หรือการย่อหย่อนในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนอันมีผลกระทบทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้ต้องหาได้เท่าที่ควร

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการในการทำงานร่วมกัน

มาตรการที่เหมาะสมเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนนั้นเป็นการทำงานอย่างสมดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ อย่างไรก็ตามการทำงานร่วมกันย่อมเกิดปัญหาขึ้นได้ โดยปัญหาจากการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนนั้นเกิดจากการมุมมองที่ต่างกันของทั้งสองภาคส่วนที่ต่างไม่รู้จักหน้าที่ของกันและกัน ทำให้ไม่เข้าใจถึงขอบเขตหน้าที่และภาระงานของอีกฝ่ายที่ชัดเจน ขณะเดียวกันข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับขอบเขต และภาระหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการนั้นยังไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนจากการตีความ และเกิดการปฏิเสธความรับผิดชอบในส่วนของตนเอง

จากที่ได้กล่าวข้างต้น มาตรการที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาและจำเลยนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่าง 2 ภาคส่วน อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างต่างมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการที่เหมาะสมให้การสอบสวน

และฟ้องคดีเป็นกระบวนการเดียวกัน เพื่อคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายฝ่าย โดยผู้ที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดคือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งทำหน้าที่ออกกฎหมาย และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายข้อบังคับเกี่ยวกับภาคดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ ซึ่งบางส่วนยังขาดความชัดเจน ขณะเดียวกัน พนักงานอัยการ และพนักงานสอบสวน ต่างมีหน้าที่สำคัญที่จะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน โดยต้องยึดประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิ และอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนเป็นสำคัญ

3. แนวทางที่เหมาะสมให้การสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญาไม่แบ่งแยกออกจากกัน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปได้ว่า แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินคดีอาญาเพื่อคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลย คือการควมรวมกระบวนการสอบสวนกับกระบวนการฟ้องร้องเข้าด้วยกัน โดยให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบ และพนักงานสอบสวนเป็นผู้ให้การสนับสนุน อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้พบว่า การทำงานร่วมกันนั้นไม่ได้หมายถึง “การถูกควบคุม” โดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ควบคุม และอีกฝ่ายเป็นผู้ถูกควบคุม หรือถูกจับผิด หากแต่เป็นการทำงานร่วมกันโดยมีฝ่ายหนึ่งเป็น “ผู้นำ” และอีกฝ่ายหนึ่งเป็น “ผู้ให้การสนับสนุน” เพื่อให้การทำงานสอบสวนนั้นดำเนินไปได้ด้วยดี และสามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

ระบบไต่สวน เป็นระบบการดำเนินคดีที่ไม่มีการแยกหน้าที่ “สอบสวนฟ้องร้อง” และ “พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกัน โดยศาลหรือผู้พิพากษาเป็นองค์กรเดียวที่มีบทบาทในการค้นหาความจริงตั้งแต่เริ่มคดีจนกระทั่งคดีถึงที่สุด และผู้ถูกไต่สวนมีสภาพกรรมในคดี ก่อให้เกิดวิธีการค้นหาความจริงตามอำเภอใจหรือตามอคติของ นำไปสู่การไม่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จึงมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบการดำเนินคดีจากระบบไต่สวนแบบดั้งเดิมเป็น “ระบบกล่าวหา” มีการแยกหน้าที่ “สอบสวน

ฟ้องร้อง” และหน้าที่ “พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกัน โดยให้อัยการทำหน้าที่ “สอบสวน ฟ้องร้อง” และศาลทำหน้าที่ “พิจารณาพิพากษาคดี” เพื่อแก้ไขการใช้อำนาจตามอำเภอใจของศาล และเปลี่ยนแปลงฐานะของผู้ถูกดำเนินคดีจากกรรมมาเป็นประธานของคดี มีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมอย่างเต็มที่ (คณิศ ฌ นคร, 2542; ณรงค์ ไจหาญ, 2547)

ในระบบกล่าวหาดังกล่าวศาลอาจมีบทบาทที่แตกต่างกันกล่าวคือ ศาลในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายมีภารกิจในการค้นหาความจริง เพราะยึดหลักการดำเนินคดีโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประชาชน มีฐานะต่ำกว่าเจ้าหน้าที่ คู่ความจึงมีฐานะไม่เท่าเทียมกัน พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้เสียหาย ผู้ถูกกล่าวหา มีหน้าที่เป็นเพียงผู้ช่วยนำเสนอพยานหลักฐาน เพื่อให้ได้ความจริงครอบคลุมทุกประเด็น ส่วนศาลในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบจารีตมีบทบาทเป็นเพียงผู้ควบคุมกติกากฎหรือควบคุมความถูกต้องของกระบวนการวิธีพิจารณาอย่างเคร่งครัดเท่านั้น ศาลจึงมิได้เป็นผู้ซักถามพยาน บทบาทตกอยู่กับทนายความของโจทก์และจำเลยในการซักถามพยาน สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีโดยประชาชน ทำให้มีการใช้เทคนิคในการว่าความ หรือซักถามพยานเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่คู่ความ มิได้มุ่งพิสูจน์ความจริงที่เกิดขึ้น และไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากขึ้น (คณิศ ฌ นคร, 2542; ณรงค์ ไจหาญ 2547)

ในปัจจุบัน การดำเนินคดีอาญาแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องและการดำเนินคดีอาญาในชั้นหลังฟ้อง โดยในชั้นก่อนฟ้องนั้นพนักงานของรัฐ 2 องค์กรที่รับผิดชอบคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับอำนาจในการสอบสวน ขณะที่พนักงานอัยการทำหน้าที่ในการส่งฟ้อง ทำให้ขาดเอกภาพในการทำงาน ผู้ร่วมสัมภาษณ์บางส่วนจึงมีความเห็นว่า ควรมีการควบรวมอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้อยู่ภายใต้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยงานเดียว โดยให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบตลอดกระบวนการ สอดคล้องยิ่งพริณณัฐ คำภูเวียง (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เขตอำนาจสอบสวนคดีอาญา พบว่า การดำเนินคดีในชั้นสอบสวนฟ้องร้องตามระบบอัยการที่

สมบูรณ์ถือว่าเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแบ่งแยกเป็นส่วนๆ ได้ แต่ในทางปฏิบัติของไทยกลับแยกความรับผิดชอบในการดำเนินคดีชั้นสอบสวนฟ้องร้องออกเป็น 2 องค์กร โดยให้พนักงานสอบสวนรับผิดชอบการสอบสวนและพนักงานอัยการรับผิดชอบการสั่งคดี ทำให้องค์กรสอบสวนและองค์กรฟ้องร้องต่างทำงานเป็นอิสระต่างหากจากกัน และด้วยเหตุที่เขตอำนาจของพนักงานอัยการอิงกับเขตอำนาจของศาล มิได้อิงกับอำนาจสอบสวน ศาลไทยมักจะถือว่ามีกระบวนการสอบสวนที่ไม่เป็นไปตามเขตอำนาจการสอบสวนซึ่งเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบ จึงเสนอให้มีการกำหนดเขตอำนาจสอบสวนที่มีผลต่ออำนาจฟ้องของพนักงานอัยการ

สำหรับการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสเป็นกระบวนการเดียวกัน โดยอัยการแห่งสาธารณรัฐมีอำนาจควบคุมแนวทางการสอบสวนฟ้องร้องได้เป็นอย่างดีเอกภาพ หากเป็นการสอบสวนเบื้องต้นมิใช่การสอบสวนความผิดซึ่งหน้า ที่จะต้องมีการสอบสวนอย่างเร่งด่วนจำเป็นต้องให้มีการสอบสวนโดยเจ้าพนักงานฝ่ายตำรวจคดี อัยการแห่งสาธารณรัฐเพียงแต่รับทราบจากเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีหลังจากที่พบหรือได้รับแจ้งเหตุว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้าเกิดขึ้น หรือมีอำนาจที่จะเดินทางไปสถานที่เกิดเหตุด้วยตนเองเพื่ออำนวยความสะดวกหากพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นประโยชน์ แต่อัยการแห่งสาธารณรัฐมีอำนาจออกคำสั่งให้เปิดการสอบสวนได้ และมีอำนาจกำหนดทิศทางการสืบสวนด้วย (อุทัย อาทิเวช, 2555)

เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย พบว่า กระบวนการยุติธรรมอาญาชั้นสอบสวนให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในการรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ก่อให้เกิดปัญหาการสอบสวนฟ้องร้องในกระบวนการยุติธรรมอาญา เนื่องจาก พนักงานอัยการไม่สามารถทราบถึงข้อเท็จจริง หรือการกระทำอันเป็นการปกปิดหรือเบี่ยงเบนให้สำคัญผิดในคดีอันเนื่องจากรายการที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้รวบรวม ซึ่งหากพนักงานอัยการเข้าร่วมดำเนินคดีตั้งแต่เบื้องต้นจะเป็นการดีกว่า อย่างไรก็ตามใน

ปัจจุบัน พนักงานอัยการมีบทบาทในการตรวจสอบความจริงในคดีอาญาชั้นสอบสวนมากขึ้น ทั้งการสอบสวนคดีอาญาที่มีโทษตามกฎหมายไทยกระทำลงนอกราชอาณาจักร รวมถึงมีบทบาทในการชั้นสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม) และมีบทบาทในคดีเด็กและเยาวชนโดยเข้าร่วมถามปากคำผู้เสียหายหรือพยาน ในการชี้ตัวผู้ต้องหาเด็ก (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ, 133 ตริ และมาตรา 134/2) เป็นต้น

ขณะเดียวกัน แม้พนักงานอัยการจะมีอำนาจการสั่งคดีตามดุลพินิจ ไม่ว่าจะเป็นการสั่งไม่ฟ้อง หรือตรวจสอบต่อไป หรือสอบสวนเพิ่มเติม หรือสั่งฟ้อง โดยนำมาใช้ในเรื่องเกี่ยวกับการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาเพื่อกันไว้เป็นพยาน หรือ การสั่งไม่ฟ้องราษฎรที่ยากจนและบุกรุกเข้าไปในที่ทำกินในที่ป่าสงวนแห่งชาติซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาล หรือดำเนินการตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการสั่งคดีอาญาที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ พ.ศ. 2554 หรือในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าการฟ้องคดีจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ ให้พนักงานอัยการพิจารณาโดยแสดงเหตุผลอันสมควรประกอบเท่านั้น

ในคดีอาญาทั่วไปส่วนใหญ่แล้ว พนักงานอัยการไม่มีอำนาจสอบสวนค้นหาความจริงเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาในคดีที่มีอัตราโทษสูง เนื่องมาจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทยมีการแยกองค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวน และฟ้องร้องออกจากกันอย่างเด็ดขาด โดยให้อำนาจการสอบสวนคดีอาญาทั่วไปตกอยู่กับพนักงานสอบสวน ดังนั้น ในการดำเนินคดีอาญาทั่วไปซึ่งเป็นคดีส่วนใหญ่ พนักงานสอบสวนย่อมทำหน้าที่สอบสวนโดยลำพังตั้งแต่เริ่มต้นซึ่งอาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการใช้อำนาจสอบสวน ทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นเอกภาพในการสอบสวนฟ้องร้อง นำไปสู่การขาดการ

ประสานงานความร่วมมือในการพิสูจน์ความจริง การใช้อำนาจเกินขอบเขตด้วยการบังคับ ช่มชู้ ทรมาณ ดังที่ทราบกันโดยทั่วไป อันเป็นการกระทำที่กระทบในทางลบต่อสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปิยพร เกษมภักดีพงษ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของอัยการในการกำกับดูแลการสอบสวน : ศึกษากรณีการตรวจสอบการขออนุญาตหมายในชั้นเจ้าพนักงาน พบว่า การขออนุญาตหมายในชั้นเจ้าพนักงาน ไม่ว่าจะเป็นการค้น การจับ หรือการขังในระหว่างสอบสวน มีศาลเท่านั้นที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ โดยพนักงานอัยการไม่ได้ทำหน้าที่ตรวจสอบดังกล่าวด้วย เนื่องจากมีการแยกการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากกัน จึงเสนอให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการตรวจสอบการขออนุญาตหมายต่าง ๆ ในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง

ผลการสัมภาษณ์พบว่า การให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนที่ขาดภาวะวิสัยในการสอบสวนหาหลักฐาน ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถรักษาเอกภาพในการปฏิบัติงานได้ แม้ว่า พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่จะมีความเห็นว่าได้ปฏิบัติหน้าที่และให้การสนับสนุนการทำงานของพนักงานอัยการอย่างเต็มกำลัง แต่ก็อาจไม่เพียงพอ หรือต่ำกว่าอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายได้ตราไว้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของโซโควิช ทูร์รานจันิน และคอโวรอิก (Sokovic, Turanjanin, & Cvorovic, 2015) ศึกษาเรื่องความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ กฎหมายและผู้บังคับใช้กฎหมายในประเทศเซอร์เบีย ที่พบว่า ความคิดเห็นของพนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีต่อการทำงานร่วมกันนั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่มีความเห็นว่า พวกเขาได้ทำทุกอย่างเท่าที่จะทำได้เพื่อให้การร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการเป็นไปในทางที่ดีขึ้น แต่นั่นก็ยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจนัก ในความเป็นจริงอาจกล่าวได้ว่า การให้ความร่วมมือดังกล่าวนี้ไม่สามารถเทียบได้เลยกับบทบาทหน้าที่ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ หรืออีกนัยหนึ่งคือ การบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเซอร์เบียนั้นยังไม่ใกล้เคียงกับอุดมคติที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านผู้ใช้บทบัญญัติทางด้านกฎหมายจนถึงการการนำไปปฏิบัติเพื่อดำเนินการตามกระบวนการทางอาญา

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับผลการ

ศึกษาของ ญัฐวุฒิ วงศ์เนียม (2557) ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน ฟ้องร้องดำเนินคดีของพนักงานอัยการที่พบข้อเท็จจริงในการดำเนินการสอบสวนและฟ้องร้องคดีในปัจจุบัน อาทิเช่น ปัญหาความไม่โปร่งใสในการสืบสวนสอบสวน ปัญหาการขาดความต่อเนื่องในการสั่งฟ้องคดีของอัยการ ปัญหาการแยกอำนาจสอบสวนและอำนาจการสั่งคดีออกจากกัน ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดี และปัญหากรณีขาดการประสานความร่วมมือขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น ทำให้ขาดความสามารถในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง จึงเห็นควรให้ ปรับปรุงและพัฒนามาตรการทางกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ อาทิเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวดที่ 11 ในส่วนที่ 2 องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์กรอัยการ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการสั่งคดีอาญาที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนหรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติหรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ พ.ศ. 2554 เป็นต้น เพื่อให้พนักงานอัยการมีส่วนร่วมหรือควบคุม

การสอบสวนตั้งแต่เบื้องต้นแรกเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างยุติธรรมและมีความโปร่งใสมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพในการสอบสวนฟ้องร้องของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจสอบสวนโดยมิชอบ ขาดหลักประกันการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ต้องหา ประกอบกับ พนักงานอัยการเป็นผู้ซึ่งมีความเหมาะสมในการควบคุมกำหนดทิศทางการสอบสวนได้รับรู้ยานหลักฐานตั้งแต่แรกย่อมทำให้การพิสูจน์ความจริงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหา

ด้วยเหตุนี้ การสอบสวนฟ้องร้องของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจึงควรเป็นการทำงานร่วมกัน โดยให้พนักงานอัยการเป็นผู้ควบคุมการดำเนินคดี รวมถึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานและรวบรวมพยานหลักฐานได้ด้วยตนเองในคดีที่มีอัตราโทษสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ส่วนคดีอาญาที่มีอัตราโทษไม่เกินสิบปี พนักงานอัยการจะแสวงหาพยานหลักฐานและรวบรวมพยานหลักฐานได้ด้วยตนเองหรือจะมอบหมายหน้าที่ให้แก่พนักงานสอบสวนก็ได้

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ณ นคร. (2542). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- _____ (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- คณิ่ง ฉายไชย. (2551). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: เตือนตุลา.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2547). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ณัฐวุฒิ วงศ์เนียม. (2557). แนวทางในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน
ฟ้องร้องดำเนินคดีของพนักงานอัยการ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 6(1), 174-185.
- ประสิทธิ์ โชติโลกุล. (2540). เหลียวหลังดูกฎหมายและความยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- ปิยพร เกษมภักดีพงษ์. (2556). บทบาทของอัยการในการกำกับดูแลสอบสวน: ศึกษากรณีการตรวจสอบการขออนุญาต
อาญาในชั้นเจ้าพนักงาน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ, 133 ตริ และ มาตรา 134/2
- ยิ่งพรมณัฐ คำภูเวียง. (2555). เขตอำนาจสอบสวนคดีอาญา. วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์, 6(3), หน้า 25-38.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. ระเบียบกรมตำรวจ ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2526 ลงวัน
ที่ 5 กันยายน 2526.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2548). การนำรูปแบบการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาพัฒนารูปแบบ
การพิจารณาคดีอาญาทั่วไป. สำนักงานศาลยุติธรรม.
- โสภณ รัตนการ. (2549). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ
- แอล ดูปลาตร์ และ วิจิตร ลูลิตานนท์. (มปป.). กฎหมายลักษณะพยานและจิตตวิทยา พ.ศ. 2477 (เอกสารประกอบคำสอน
ภาค 4 ชั้นปริญญาตรี วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) หน้า 3).
- อุทัย อาทิวา. (2555). รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. (พิมพ์ครั้งที่ 2). วี.เจ.พรินติ้ง.
- Lord Denning. (1995). *The Road to Justice*. Stevens & Sons Ltd., London, pp. I-vii, 1-118. Australian price
14s. 9d.
- Sokovic, S. M., Turanjanin, V. M., & Cvorovic, D. S. (2017). Cooperation between police and public pro-
secutor-law and practice in Serbia. *Zbornik Radova*, 51, 337-352.

Translated Thai Reference

- Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2550. Police Department Regulations On temporary release
(5th edition), 1983, dated 5 September 1983. (in Thai)
- Na Nakorn Kanit. (1999). *The criminal procedure code* (5th ed.). Bangkok: Winyuchon Publication House.
(in Thai)
- Na Nakorn Kanit. (2006). *The criminal procedure code* (7th ed.). Bangkok: Winyuchon Publication House.
(in Thai)
- Lachai Kanung. (2008). *The criminal procedure code volume 1* (9th ed.) Bangkok: October print. (in Thai)
- Jaiham Narong. (2004). *Principle of criminal procedure* (8th ed.). Bangkok: Winyuchon Publication House.
(in Thai)

- Wongniam Nuttawut. (2014). Approach for developing role and duty of investigation on prosecute of attorney. Pathumthani University Academic Journal, 6(1), 174-185. (in Thai)
- Kovilaikool Prasit. (1997). Look back at the law and justice. Bangkok: Nitithamlawbook.
- Kasempakdeepong Piyaporn. (2013). Role of public prosecutors in supervision of making inquires: Case study of examination of request for criminal warrant issuance in the officer stage. Bangkok: Dhurakij Pandit University. (in Thai)
- Ratanakorn Sopon. (2006). Description of the law of witnesses (5th ed^๑). Bangkok: Niti Bannakarn.
- Likasitwatanakul Surasak. (2005). The introduction of criminal judicial models of political office holders to develop general criminal trial forms. Bangkok: The Criminal Court. (in Thai)
- The criminal procedure code, section 143, paragraph three. (in Thai)
- The criminal procedure code, section 133, third paragraph. (in Thai)
- The criminal procedure code, Section 133 bis, 133 ter and 134/2. (in Thai)
- Arhivech Uthai. (2012). The French criminal procedure law article. (2nd ed.). V.J. Printing. (in Thai)
- Khamphuwiang Yingphan. (2012). Jurisdictional investigation in criminal cases. Graduate Law Journal, 6(3), 25-38. (in Thai)